het Oer-IJ estuarium

gebiedsgerichte studie

Manuscript in het kader van deelopdracht 3
door Heleen van Londen

CULTURELE BIOGRAFIE VAN HET LANDSCHAP

Tussen kennisoverdracht en belangenbehartiging
Essay over de de nitie en het toepassingsbereik van het concept

Heleen van Londen

Inleiding

Eén van de centrale concepten van het Stimuleringsprogramma 'Bodemarchief in Behoud en Ontwikkeling' (BBO) dat in opdracht van NWO wordt uitgevoerd, is dat van de *Culturele Biografie van het Landschap* (CBL) *(Bloemers en Wijnen eds. 2001)*. In het kader van enkele gebiedsgerichte studies zoeken verschillende onderzoeksteams vanuit de praktijk naar een wetenschappelijke theorie en methodologie die het concept kunnen dragen. In de 'Biografie van het Landschap' *(Hidding, Kolen en Spek 2001)* is de CBL als open begrip neergezet.[1] De biografie als literair genre wordt als metafoor gebruikt om de cultuurhistorie van het landschap te verbeelden in de lijn van Kopytoff *(Kopytoff 1986)*. Hij gebruikte de metafoor van de biografie om de levensloop van objecten aan te duiden die in wisselende contexten ook wisselende betekenissen kregen. Vele aspecten van landschap komen aan de orde, alsmede perspectieven uit andere disciplines (zowel historisch, planologisch als bestuurskundig) die als het ware richtingen verkennen, attenderen maar ook randvoorwaarden scheppen. Het begrip zelf blijft ongedefinieerd, ofschoon veel wordt verwacht van de uitwerking in de zin van directe beïnvloeding van beleid en publiek. Het vertrekpunt voor de verschillende onderzoeksteams valt te kenschetsen als een opdracht om invulling te geven aan een instrument dat zelf nog een *black box* is, maar waarvan de toepassing en het effect eigenlijk nauw omschreven zijn. Namelijk, de CBL spreekt beleidsmakers en publiek zodanig aan dat dit draagvlak genereert voor de monumentenzorg van cultuurhistorische waarden. Door de aansprekende verbeelding van de regionale cultuurhistorie laat de CBL zich gemakkelijk integreren in allerhande maatschappelijke processen met name dat van de ruimtelijke ordening.

Het gehele Stimuleringsprogramma, maar in bijzonder de CBL, beweegt zich op het snijvlak van wetenschap en beleid met op de achtergrond ook publiek. De wijze waarop de relatie tussen waarde (goed erfgoedbeheer) en feit (wetenschappelijke kennis)[2] in de praktijk van de gebiedsgerichte studies vorm krijgt, is een weerspiegeling van impliciet denken over hoe de relatie tussen beleid en wetenschap zou moeten zijn. Hoppe schetst zes modellen voor deze relatie die inzicht verschaffen in de verwachtingen, maar ook de opzet, van het Stimuleringsprogramma *(Hoppe 2002)*. Het gaat om het verlaten van het zogenaamde *technocratiemodel,* gericht op het aanleveren van data aan beleidsmakers en het omarmen van het *pleitbezorgersmodel*. De wetenschapper mag als belanghebbende participeren aan het politieke proces. Het gaat dus om de definitie van de eigen rol: tussen kennisoverdracht en belangenbehartiging. Vanwege deze positionering is aandacht gevraagd voor begrippen als inter- en transdisciplinariteit *(Tress 2003)*. In het projectteam van het Oer-IJ estuarium zijn enkele fundamentele problemen naar voren gekomen die effect hebben voor het open karakter van het concept van de CBL en de praktijk van transdisciplinariteit. In het pleitbezorgersmodel kunnen *'fuzzy concepts'* een belangrijke rol spelen omdat zij retorisch bindend werken en tegelijkertijd heel verschillende belevingswerelden en achtergronden van actoren respecteren (*Hoppe 2002, 50)*. De CBL blijkt in het programma een dergelijk *'fuzzy concept',* waarvan het nooit de bedoeling is deze te definiëren, immers dan bindt het niet meer. Hier bestaat een mooie parallel met het begrip *Culturele Planologie* dat nu in vele cultuurnota's opduikt. Op abstract niveau mag de wetenschap volgens Hoppe werken met vage concepten als men zich richt op beleid. Wetenschap levert ammunitie aan voor dat beleid *(Hoppe 2002, 51)*. Maar in uitgewerkte en operationeel gemaakte vorm –de gebiedsgerichte studies– komt het eropaan. Dan zal toch moeten blijken op welke wetenschappelijke wijze kennis tot stand komt en aangeleverd wordt. In de uitwerking gaat het toch om definitie en methodiek. Over deze problemen gaat dit essay.
De betooglijn is als volgt opgebouwd. Eerst wordt de omgeving verkend waarin

1) In de bundel en het programma wordt het begrip verschillend aangeduid. Zo wordt gesproken over de *Biografie van het Landschap*. Het woord *Cultureel* is daarbij komen te vervallen. De voor de handliggende reden is dat in het woord *Landschap* het culturele element reeds besloten ligt en men de scheiding *cultuur-natuur* beoogt op te heffen. Het is echter duidelijk dat het bij de CBL niet om het uitlichten van natuurwaarden gaat. Dit is een pleidooi om de 'c' te handhaven, zeker met het oog op de externe integratie.

2) Het begrippenpaar *waarde-feit* wordt in de bestuurskunde veelvuldig gebruikt om de relatie tussen beleid en wetenschap aan te duiden. Feit verwijst hier niet naar 'objectieve, positivistische wetenschap', maar naar kennis die op wetenschappelijke wijze verkregen is, dat wil zeggen waarvoor een toetsingskader bestaat.

het begrip in de externe integratie een rol speelt. Dan wordt duidelijk welke actoren aanwezig zijn. Vanuit drie perspectieven komen bij gevolg dan ook drie definities van de CBL naar voren, die overigens open zijn voor discussie. Twee daarvan worden verder uitgewerkt, te weten die vanuit het wetenschappelijke- en het beleidsperspectief. De derde definitie (verbeelding) krijgt in deze paper geen verdere verdieping. Hierna wordt gekeken naar de praktijk van de externe integratie. Analyse van de Noord-Hollandse context –via 'denken en doen'– leidt ertoe de CBL ook te definiëren als een proces. Dit betekent een vierde definitiemogelijkheid. Door participatie bij de totstandkoming van de cultuurnota en de diverse contacten met beleidsmedewerkers van de provincie kan geconstateerd worden dat op verschillende niveau's van concretisering en abstractie vragen gesteld worden aan de wetenschap. Hoppe gaat uit van vier beleidsniveau's die een glijdende schaal weergeven van concreet en probleemgericht tot ideologisch en waardegericht *(Hoppe 2002, 28)*. Bij de concretisering van de CBL in regiostudies moet duidelijk zijn op welk beleidsniveau de aansluiting plaatsvindt. In ieder geval staat boven iedere discussie dat de uitwerking van de CBL in een wetenschappelijke context via een wetenschappelijke wijze tot stand moet moet komen. Er moet een toetsingskader zijn, dat wil zeggen dat er behalve een definitie ook een methode gehanteerd zal moeten worden. Daarom volgt een analyse van het begrip *Culturele Biografie van het Landschap* zelf en dan gaat het met name over de rol van het woord *biografie*. Het wordt een zoektocht naar een methodiek die synoniem is voor het begrip. In de zoektocht wordt sterk geleund op geschiedtheorie, omdat in geschiedenis als discipline veel gedacht is over de wetenschappelijkheid van verhalen vertellen. Kernpunt is de selectie van de verhaalelementen en de wijze waarop deze elementen onderling verband krijgen, maar ook hoe de verantwoording vastgelegd wordt.[3]
Bij het uitdiepen van de stromingen van het *narrativisme* en het *constructivisme* komt de metafoor als methode naar voren. De historicus kiest er expliciet voor een bepaald beeld van het verleden neer te zetten. Hiervoor gebruikt hij een metafoor –'het verleden landschap als...'– en deze keuze bepaalt de selectie alsmede het verband. Dat dit een andere invulling is van de metafoor dan blijkt uit de tot nu toe gevoerde discussies, wordt verder toegelicht. Het essay eindigt met een stellingname voor discussie die zich richt op de relatie tussen wetenschap en beleid. Er zijn keuzes te maken en deze hebben gevolgen voor de praktijk van de CBL.

Omgevingsanalyse

Door het open karakter kan in het *biografie*concept werkelijk van alles (impliciet) gelegd worden en zal ieder vanuit zijn eigen perspectief verwachtingen koesteren. De invullingen die gegeven gaan worden aan het *biografie*concept in de verschillende gebiedsgerichte studies zullen dan ook naar alle waarschijnlijkheid tot teleurstelling leiden als niet van tevoren een analyse gemaakt wordt van de actoren *(figuur 1)* en de omgeving waarin een bepaald *biografie*project ontwikkeld en geïmplementeerd wordt.

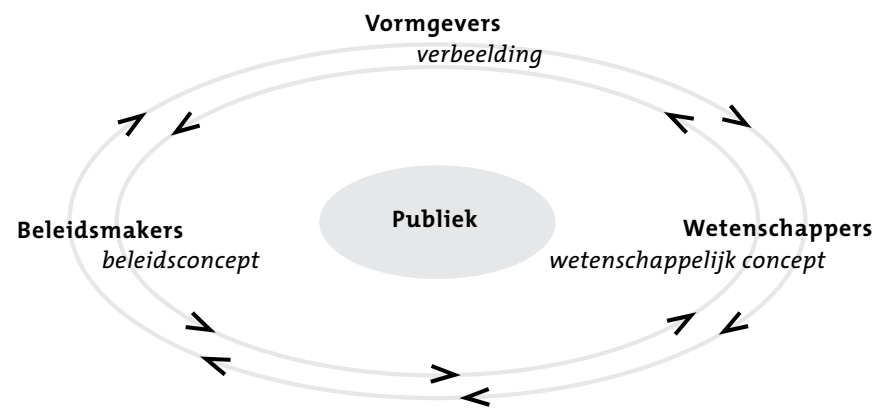

In de opgave staat de relatie tussen wetenschap en beleid centraal. Op de achtergrond beweegt zich het publiek en het geïntroduceerde begrip *transdisciplinariteit* beoogt de drie onderling te verbinden. Echter bij nadere beschouwing lijkt het veld meer actoren te bevatten. Er is een krachtenveld tussen kunst en cultuur, beleid en kennis te herkennen waarin het publiek in alle gevallen 'stakeholder' is. Geeft men een wetenschapper opdracht een CBL te maken dan zal deze het concept interpreteren als methode waarlangs nieuwe kennis tot stand komt. Een kunstenaar, vormgever, journalist of schrijver zal voor de verbeelding kiezen en daarin een eigen creativiteit leggen. Een beleidsmaker ziet de CBL naar verwachting als beleidsconcept of een beleidsadvies waarin de wetenschapper de kennis en informatie langs de regels van wetenschap heeft geordend op een wijze die aansluit op de beleidsbehoefte. Op basis van deze omgevingsanalyse kunnen zo al drie definities van de CBL bedacht worden die elk een zeer verschillende uitwerking zullen hebben, te weten:

Wat is de CBL?

1. Een *verbeelding* van de cultuurhistorische lange termijn ontwikkeling van een archeologisch-historisch landschap op het niveau van de regio met bijzondere aandacht voor de karakteristieke/identiteitsbepalende eigenschappen in ruimte en tijd.
2. Een *wetenschappelijk concept* (voorzien van theorie en methode) die nieuwe kennis oplevert van de cultuurhistorische lange termijn ontwikkeling van een archeologisch-historisch landschap op het niveau van de regio met bijzondere aandacht voor de karakteristieke/identiteitsbepalende eigenschappen in ruimte en tijd.

figuur 1. Omgevingsanalyse van de CBL.

3) Zie hieronder de begrippen *superstructuur en infrastructuur (Goldstein 1976 en Ankersmit over Goldstein 1996, 96–136).*

3. Een *beleidsconcept* (voorzien van instrumentatie) dat gericht is op kennisoverdracht van de cultuurhistorische lange termijn ontwikkeling van een archeologisch-historisch landschap op het niveau van de regio met bijzondere aandacht voor de karakteristieke/identiteitsbepalende eigenschappen in ruimte en tijd.

Externe integratie: *van 'fuzzy concept' naar proces*

De CBL lijkt bovenal een verbindend concept *(fuzzy concept)* te zijn voor alle actoren *(Hoppe 2002)*. Maar met het risico dat er langs elkaar heen gepraat en gedacht wordt. Een zwart scenario zou zich ontvouwen als een wetenschapper voor de lijn van de verbeelding kiest waarin de wetenschappelijke verantwoording (logischerwijze) ontbreekt en de beleidsmaker veronderstelt dat deze daarmee een advies krijgt voor selectie. In dat geval loopt het met de instandhouding van cultuurhistorische waarden mogelijk minder voorspoedig dan gehoopt en zal het publiek draagvlak verminderen omdat in de directe omgeving waardevolle objecten verdwijnen die onbeargumenteerd en onbeschermd zijn gelaten. Scheiding van rollen en verantwoordelijkheden zijn van groot belang in de organisatie van het veld dat gericht is op instandhouding en wil werken met het *biografie*concept.

Voor de gebiedsgerichte studie van het Oer-IJ estuarium is een team van archeologen samengesteld. Aan de stuurgroep nemen deel het hoofd van de regio West van de Rijksdienst van het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en het hoofd van Bureau Cultuur van de Provincie Noord-Holland. In het Oer-IJ project zitten beleidsmakers en wetenschappers (archeologen). De invulling van het *biografie*concept lijkt zich dan ook toe te spitsen op de combinatie van definitie twee en drie in een verhouding van vraag en aanbod voor cultuurhistorische (maar vooral archeologische) kennis. In opdracht van de Provincie Noord-Holland is via contractonderzoek een Archeologische KennisInventarisatie (AKI) van het Oer-IJ estuarium uitgevoerd *(S. Lange, E.Besselsen, H.van Londen 2004)*. Tot zover lijkt de relatie tussen wetenschap en beleid op Hoppe's *ingenieursmodel*, waarbij kennis door middel van contractonderzoek ingekocht is en het primaat bij beleid ligt *(Hoppe 2002)*. Door deelname vanuit de wetenschappelijke hoek aan de workshops die de provincie Noord-Holland organiseert ten behoeve van de nieuwe Cultuurnota (2005–2008) zijn de contouren ontstaan voor het pleitbezorgersmodel *(Verslag Ronde Tafel Conferentie Cultuurnota 2005–2008, 2004)*. De CBL is in het verslag van die Ronde Tafel Conferentie als *fuzzy concept* overgenomen als een mogelijke verdieping in het kader van de *Culturele Planologie*.

De bovengeschetste driehoek lijkt in de Noord-Hollandse context te werken. Naar aanleiding van de AKI van het Oer-IJ estuarium hebben beleidsmedewerkers aangegeven een nota voor het selectiebeleid van cultuurhistorische waarden te willen opstellen. De AKI wordt ook gebruikt in een specifiek uitvoeringsprogramma in het Oer-IJ estuarium gericht op instandhouding van archeologisch waardevolle terreinen voor de onderbouwing van een selectievoorstel in verband met het aankopen van terreinen.[4] De provincie heeft een vormgever opdracht gegeven om naar aanleiding van de AKI een aansprekende verbeelding te maken in boekvorm

gericht op het brede publiek. Daarnaast zal de provincie het Oer-IJ estuarium als project selecteren voor de uitwerking van de *Culturele Planologie*[5] waarbij de AKI naar verwachting een rol zal spelen. De CBL functioneert als bindend concept. In deze context (externe integratie) kan het concept gedefinieerd worden als *proces* en niet zo zeer als verhaal, waarbij ieder rolvast is.

Het is de verantwoordelijkheid van de wetenschappers om de inhoudelijke regionale invulling van de CBL volgens een beargumenteerde methodiek tot stand te laten komen. De AKI bevat een verhalend hoofdstuk over de lange termijn geschiedenis van het gebied geordend per landschapstype en een uitgebreide verantwoording in de overige hoofdstukken.[6] Een specifieke wetenschappelijke methodiek die synoniem is voor de CBL is daarin echter (nog) niet gehanteerd. Dit hangt samen met de vraag of het concept in die zin wel wetenschappelijk is. Dit brengt ons naar de discussie van de wetenschappelijkheid van verhalen vertellen. Voordat daar verder op in gegaan wordt, is het noodzakelijk aandacht te schenken aan de vraagkant (beleid).

Vraag en aanbod

Uit de Noord-Hollandse praktijk kan geconstateerd worden dat op verschillende beleidsniveau's vragen gesteld worden aan de wetenschap, enerzijds op het niveau van concrete uitvoeringsprogramma's, maar ook voor het opstellen van een nota voor het selectiebeleid en de totstandkoming van de cultuurnota.[7] Hoppe onderscheidt in zijn eerder genoemde artikel vier niveau's in het beleidsdebat en twee in het wetenschappelijke debat *(Hoppe 2002, 16 en 28)*. Als vraag en aanbod zomaar op elkaar afgeschoten worden ontstaat –in Hoppe's woorden– 'een argumentatieve flipperkast'. Die wanorde leidt tot vooroordelen. In de wetenschap gaat het om het niveau van feitelijke kennis (data), 'het empirisch-theoretisch debat over waarheidsaanspraken' en het niveau van een beargumenteerde verwachting ter beoordeling van voor- en nadelen van handelingsalternatieven, 'het epistemisch debat over toekomstige plausabiliteitsaanspraken'.[8] Voor beide niveau's gelden strenge (wetenschappelijke) regels.[9] Voor beleid wordt een splitsing van twee contexten gemaakt, te weten de handelingscontext van een beleidsmaker betrokken bij een bepaald project en een beleidsterrein in de volle breedte *(Hoppe 2002, 19)*. In beide contexten spelen elk twee argumentatieni-

4) Het project Behoud en Beheer van Archeologische Vindplaatsen (BBAV).

5) Mondeling mededeling van Wesemael, projectleider Culturele Planologie Provincie Noord-Holland.

6) Gekozen is voor de indeling van superstructuur en infrastructuur (zie onder bij Constructivisme).

7) Men kan vaststellen dat de vraag mede gecreëerd is vanuit de aanbodzijde (wetenschap) vanwege action-research als gebruikt onderzoekstype, maar vooral vanwege de gekozen rol van technocraat naar pleitbezorger.

8) Hoppe gebruikt hier schema's uit R. Hoogma, 2000: *Exploiting Technological niches,* Twente University Press, Enschede, 395–400.

9) Hoppe noemt deze inferentieprocedures.

veau's. Dit leidt ertoe dat overleg (debat) op vier niveau's kan plaatsvinden. Dit zijn achtereenvolgens het *probleemoplossend* –en het *doelvindende* debat (handelingscontext) en het *systeem-functionele*– en het *ethisch ideologische* debat (beleidsterrein in de volle breedte). Met de eerste twee wordt bedoeld dat men het wel (probleemoplossend) of niet (doelvindend) eens is met de doelstellingen van het specifieke project. Als men het eens is, maar men kanttekeningen heeft bij de middelen en/of uitvoering zoekt men naar oplossingen. Als men het niet eens is, wordt naar een alternatief gezocht dat ook gerechtvaardigd moet worden. Dit leidt tot een doelzoekende argumentatie of situele rechtvaardiging. De tweede set die hoort bij het beleidsterrein in de volle breedte, gaat erom of het beleid in kwestie bijdraagt aan het politiek gewenste (systeem-functionele) of dat een geheel ander ideologisch uitgangspunt nodig is in het beleid (ethisch-ideologische debat). Het is dus van belang te weten of de wetenschapper gevraagd wordt data aan te leveren of dat het om ammunitie gaat, dan wel om het genereren van ideeën.
Hoppe geeft aan dat de meeste interactie plaatsvindt tussen de niveau's van feitelijke kennis aan wetenschapszijde en probleemoplossing aan de beleidskant. In deze interactie lijkt op het eerste gezicht ook de plaats voor de CBL te zijn. Echter, het wordt meteen duidelijk dat de aansluiting van een *fuzzy concept* op dit probleemoplossende niveau juist niet gaat. Een *fuzzy concept* richt zich meer op het ethisch ideologische niveau. Immers, het gaat hier om het overbrengen van de waarde 'goed erfgoedbeheer' die kennelijk naar inzicht van diegenen die het weten kunnen niet of onvoldoende verankerd ligt in het huidige beleid. Daarom past de CBL in onuitgewerkte vorm wel goed in de Cultuurnota, maar niet goed op het niveau van uitwerkingsprogramma's. Daarvoor zijn uitwerkingen (data) nodig, die evenwel wel moeten voldoen aan de strenge regels (inferentieprocedures). Een uitgewerkte regiospecifieke CBL kan ook in het systeem-functionele debat een rol spelen, namelijk in de argumentatie dat goed erfgoedbeheer weliswaar tot het gewenste beleid behoort, maar dat het systeem onvoldoende functioneert om dat ook te verwezenlijken. Een aansprekende CBL kan helpen het probleem te signaleren. Ongeacht het niveau van beleid waarop men debat wil voeren, een uitgewerkte CBL zal voorzien moeten zijn van een wetenschappelijk toetsingskader.

Analyse van het begrip CBL

De CBL lijkt zich op het eerst gezicht te ontplooien als een (literaire) verbeelding waar met een grote tijdsdiepte inzicht verschaft wordt in enerzijds de rijkdom van cultuurhistorische objecten die ingebed zijn in een regionale landschappelijke context en die bescherming behoeven – en anderzijds de wisselende betekenissen die aan die objecten zijn toegekend, maar ook kunnen zijn ontleend. Vanuit verschillende 'perspectieven' kan er naar zo'n landschap gekeken worden door de archeoloog, de historisch geograaf, de historisch bouwkundige, maar ook door de boer en de locale bestuurder *(Offenberg 2003)*. Zo is er ruimte gecreëerd om wetenswaardige locale historie aan het papier toe te vertrouwen die de omgeving tot leven moet brengen. Maar op het moment dat men de pen oppakt om

deze biografie dan ook daadwerkelijk te schrijven, doemen er direct diverse vragen op.
Een vraag waarmee men geconfronteerd wordt betreft de methodologie van het verhaal en het verhaaltype zelf. Een verbeelding in de vorm van een historische roman *(Jean Auel, Clan of the Cavebear)* of een strip *(Asterix)* lijkt –ofschoon niet uitgesproken– niet de bedoeling. Immers, deze zijn aantoonbaar niet wetenschappelijk en de methodologische inkadering behoort tot de opgave. Een verhalende beschrijving van perspectieven in een biografie is ook niet automatisch wetenschappelijk, zelfs al is de gebruikte informatie betrouwbaar. Immers de *Clan of the Cavebear*, kan men stellen, berust ook op gedegen onderzoek. Indien de *biografie* als (literaire) verbeelding zélf wetenschappelijk moet zijn, leidt dit tot een zoektocht in de richting van theorie over taal en verhaal. Door het woord *biografie* in de term komt men al snel bij de theorie van het *narrativisme* uit. De Groningse historicus Ankersmit wijst in zijn handboek 'Denken over geschiedenis' over veelvoorkomende verkeerde associaties bij het woord 'narrativisme' in relatie tot de biografie als genre.

> 'Bij het horen van het woord 'narrativisme' of 'verhaal' denken we in eerste instantie aan romans waarin de ctieve **levensgeschiedenis** (HvL) van een of meerdere individuen verhaald wordt. Vanuit dit perspectief mag het lijken dat de biogra edeideale vorm is van de historische narratio. (...) Narrativisme is echter een theorie over geschiedkundige interpretatie van het verleden en beperkt zich daarom geen zins tot het chronologisch geordende verslag. De karakterisering van een bepaalde historische periode, of van een zeker historisch fenomeen, is ook –en misschien zelfs wel in sterkere mate– representatief voor een narrativistische benadering' *(Ankersmit 1986,182)*.

Men zou kunnen stellen dat een biografie *chronologie* als kenmerk heeft en narrativisme *karakterisering*. Ankersmit vervolgt zijn uiteenzetting dat bij het narrativisme onderling verband gezocht wordt in causaliteit. Hij geeft aan dat er discussie bestaat over de relatie tussen het geheel van het verhaal en de aard van de delen.

> 'We kunnen in de historische narratio niet zomaar iets vermelden, zelfs als het om een ware uitspraak zou gaan, maar steeds moet een herkenbare relatie met het geheel van de narratio behouden blijven (...)' *(Ankersmit 1986,186)*.

In het interpreteren van de samenhang ligt de kern. Deze interpretatie is voor rekening van de historicus en komt niet uit het verleden. Het verleden wordt getoond en 'voorgesteld als...' en daarom worden narratio's ook wel vergeleken met metaforen. De historicus moet daarvoor taalvaardig en stilistisch zijn, een woordkunstenaar. *(Ankersmit 1986,189)*. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat het *narrativisme* goed aansluit bij de ontwerpopgave van de CBL, maar in de praktische uitvoerbaarheid zijn er problemen. De bouwstenen voor de historische narratio zijn gebeurtenissen, die van de CBL cultuurhistorische objecten in een landschap-

pelijke context en de perspectieven daarop. Deze zijn –in tegenstelling tot gebeurtenissen– a piori niet in een causaal verband te plaatsen. De achterliggende (causale) methode om de elementen te verbinden lijkt daarmee niet (zomaar) overdraagbaar. Het 'gevaar' bestaat dat het verhaal zich zal voordoen in de sfeer van de door Ankersmit geschetste verkeerde associaties van een biografie die de levensloop vertelt en daarmee een methodologie en theorie ontbeert en dus niet wetenschappelijk is.
De belangrijkste vraag lijkt dus te zijn hoe de waardering en selectie van objecten en perspectieven tot stand komen die meedoen in het verhaal. In de *Conceptuele Grondslagen (Hidding et al, pp. 50–3)* worden criteria genoemd die ingaan op de verbeeldende kwaliteiten van een object. 'Narratief' wordt daarbij als woord gebruikt, maar niet in de zin van het narrativisme, maar meer als verhaalkwaliteit. Een waarde doet dus mee als deze (leuk) te verbeelden is. Het gevaar bestaat dan dat de wat moeizamere complexen, denk bijvoorbeeld aan de (pre-) historische agrarische complexen direct ondergewaardeerd worden ten opzichte van bijvoorbeeld grafheuvels en rituele plaatsen. Als illustratie kan wellicht het Themapark *Archeon* dienen waar men door representatieve archeologische locaties van Nederland te (re)construeren en deze door acteurs te laten bewonen beoogt het verleden tot leven te brengen. Na het aanvankelijke faillissement is het park ten behoeve van de doorstart verkleind. Dit is met name ten koste van de contextuele samenhang van de prehistorische verbeelding gegaan. Het park wordt in hoge mate gedragen door geconstrueerde niet bestaande straatjes van wel bestaande gebouwen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. De levende geschiedenis spitst zich toe op ambachten, gladiatorenspelen en offerandes. Het is een selectie die aanspreekt, maar niet representatief is.
Indien een dergelijke biografie direct geïmplementeerd wordt in het monumentenzorgbeleid, kan men zich afvragen of dit wel wenselijk is en of deze niet contrair is aan waarderingen die op een andere wijze tot stand gekomen zijn. En als dat zo is, of deze een verbetering betekent. Immers representativiteit is als centraal selectiecriterium terug te vinden in diverse cultuurnota's. In feite berust de 'narratieve' waardering (niet in de zin van het narrativisme) in hoge mate op willekeur, immers ieder haalt de inspiratie ter verbeelding uit verschillende zaken. Wat meer polariserend zou men kunnen stellen dat het goed is 'als het maar verkoopt' en dat hangt weer af van de kwaliteiten van de 'verkoper'. Het lijkt waarschijnlijk dat de zichtbare cultuurhistorische elementen vanwege de beleving voorrang krijgen. Het gaat hier dan niet meer om een verantwoorde invulling van de CBL. Veeleer is er sprake van manipulatie vanuit een doelstelling van communicatie en marketing. Zo zou men de biografie ook via een 'Postbus 51' spotje kunnen vormgeven.

Wetenschap en beleid op uitwerkingsniveau

Als er geen direct inhoudelijk verdedigbare selectie van de delen waarop het verhaal berust tot stand komt en er eigenlijk ook geen theorie aan ten grondslag ligt, dan bestaat er het gevaar dat een uitgewerkte biografie van een regio helemaal niet wetenschappelijk is. Het zou kunnen verworden tot een opportuun

verhaal 'verkleed als wetenschap' zonder dat er wetenschappelijke criteria aan ten grondslag liggen. Als al wel gedefinieerd is wat de CBL moet doen (publieksbereik en beleidsbeïnvloeding), maar er nog geen methodologie bestaat voor de selectie van de verhaalelementen, dan kan het 'verhaal' toegeschreven worden naar wat verondersteld wordt aan te spreken. Dan bestaat de valkuil van omkering en men kan zich afvragen hoe ethisch dit is. Het bezwaar geldt hier niet de participatie in het politieke beleidsmatige veld (pleitbezorgersmodel), maar het ontbreken van een toetsingskader voor het wetenschappelijke aandeel.
De schrijver van een CBL moet zich ervan bewust zijn dat door het verhaal de genoemde elementen meer kans maken behouden te blijven. Dat brengt een verantwoordelijkheid met zich mee. Als zowel de biografie niet helder gedefinieerd is, als de selectie van waarden niet methodisch tot stand komt, dan verliest men op beide fronten. Immers, de wetenschap heeft geen nieuwe methode en concepten verduidelijkt en de politiek heeft geen wetenschappelijk verworven selectie om beleid op te maken.

Er is een methode nodig

Wil de CBL ook werkelijk wetenschappelijk onderlegd zijn dan is behalve definitie van het begrip, een methode onontbeerlijk. Het is daarom van belang hier verder aandacht aan te besteden. Geschiedtheorie biedt daarvoor een vruchtbaar vertrekpunt, immers de CBL heeft het verleden als onderwerp. In 'De spiegel van het verleden' *(Ankersmit 1996,96–136)* geeft Ankersmit een overzicht van diverse geschiedtheoretische strategieën. Het constructivisme *(Oakshott 1933 en Goldstein 1976)* en Ankersmits toelichting daarop lijken voor de opgave van de biografie relevant. Kern van het constructivisme is een bekende stelling in de archeologie, namelijk dat het verleden per se niet kenbaar is en dat van reconstructie geen sprake kan zijn, maar altijd van een constructie. Het verleden heeft sporen achtergelaten (onder meer in de vorm van documenten, maar evengoed in de vorm van cultuurhistorische objecten) en deze worden door de historicus gebruikt. In 'Historical knowing' deelt Goldstein het historische verhaal in twee structuren in die beide het resultaat zijn van constructie. Hij spreekt over de *superstructuur* en de *infrastructuur* van een verhaal. Het eerste is de talige weergave zoals het verhaal uiteindelijk door de historicus aan het papier wordt toevertrouwd, de *infrastructuur* is het geheel aan vakwetenschappelijke procedures (bronnenkritiek, hulpwetenschappen etc.) waarvan de historicus gebruik maakt tot de studie zijn eindvorm heeft bereikt. Het onderscheid tussen *superstructuur* en *infrastructuur* kan voor de CBL verhelderend werken, omdat het deels parallel loopt met de discussie over de strategische- en de wetenschappelijke uitwerking van het biografieconcept. Men zou kunnen stellen dat *superstructuur* het verhaal van de CBL is, de *infrastructuur* de methodische weg ernaartoe.

In de toelichting van Ankersmit wordt duidelijk dat de *infrastructuur* in Goldsteins visie door de tijd ontwikkeld is en tot kennisvermeerdering heeft geleid, maar dat de manier van vertellen (het narratief karakter) sinds Thucydides hetzelfde gebleven is. Alle aandacht zou dan ook volgens Goldstein moeten gaan

naar de *infrastructuur* omdat daar de kenniswinst te behalen valt. Maar Goldstein kreeg harde kritiek op zijn benadering van het constructivisme en juist op de invulling van de *infrastructuur*. Omdat de kritiek ook voor de CBL relevant lijkt, wordt er hier kort op ingegaan. Goldstein werd verweten dat hij het *bewijsmateriaal* voor een uitspraak over het verleden (bron/object) verwart met de uitspraak over het verleden zelf. En als de stap van bron naar kennis wordt overgeslagen –zo stelt Ankersmit– dan doet het verleden er eigenlijk niet meer toe, want het is niet toetsbaar. Een verhaal waarin interpretaties van bronnen en de verwijzing naar die bronnen door elkaar gebruikt worden is daarmee onacceptabel. Hij verwerpt hierom Goldsteins variant van het constructivisme. De valkuil voor de praktijk van de biografie ligt erin dat ook daar het gevaar bestaat dat het historisch relict in het landschap of een perspectief erop –dus de verwijzing naar het verleden– gelijk gesteld wordt met het verleden zelf. En dat je daarmee het beeld van het verleden construeert zonder toetsbare interpretatie. Een 'zuivere' biografie lijkt daarmee het karakter van een beargumenteerde rondleiding langs de deels verborgen schatten in het landschap te krijgen en geen verhaal te zijn over vroeger. Ook in deze uitwerking is de biografie niet wetenschappelijk.
Ankersmit benadrukt dat als men de *superstructuur* tot uitgangspunt neemt dat het constructivisme weldegelijk overeind blijft staan. Talige weergaven zijn interpretaties, voorstellingen van het verleden vanuit een bepaald standpunt. Deze zijn geconstrueerd uit zinnen (taal). De talige representatie is ontkoppeld van de historische werkelijkheid en kan vergeleken worden met de relatie tussen metafoor en geschiedinterpretatie. De voorstelling wordt niet verward met het verleden zelf, het gaat immers om interpretaties daarvan. Ditzelfde standpunt neemt Ankersmit in bij de behandeling van het narrativisme (zie boven). Daar vergelijkt hij de narratio met de metafoor. In deze optiek is de talige verschijningsvorm (*superstructuur*) van de biografie zelf de metafoor en is deze direct ontkoppeld van de historische werkelijkheid. De conclusie lijkt te zijn: biografie = narratio = superstructuur = metafoor.

Invulling van de methode: *de metafoor*

In de discussie over de biografie dwarrelt de metafoor en daarom is ook hier behoefte aan begripsbepaling. Er zijn (tenminste) drie verschillende interpretaties te onderscheiden voor de relatie tussen de CBL en de metafoor.
– De CBL is zelf een metafoor. Deze wordt gebruikt om buiten de vakwereld een gemeenschappelijke waarde te creëren en uit te dragen, namelijk die van 'goed erfgoedbeheer' (transdisciplinair/externe integratie).
– De CBL is zelf een metafoor. In navolging van Kopytoff is men er op uit transformerende betekenissen te achterhalen die in verleden culturen aan landschapselementen zijn ontleend en toegekend *(Kolen 1993, Roymans 1995, Gerritsen 1999)*. Via de metafoor wordt het begrip biografie geïntroduceerd, zodat door de beschrijving van de levensloop van (landschaps) elementen een methode ontstaat voor mentaliteitsgeschiedenis in de archeologie waarbij nadrukkelijk gebruik gemaakt wordt van andere disciplines zoals volkenkunde en geschiedenis (multidisciplinair/interne integratie).

– De metafoor als historische methode: het 'verleden als' *(Ankersmit)*. De metafoor toont de bril waarmee de auteur naar het verleden/landschap kijkt en interpreteert. Afhankelijk van de metafoor die de historicus kiest voor de beeldvorming van het verleden, selecteert deze verhaalelementen. Hier gaat het om methodische verantwoording voor waardering en selectie. Niet de CBL zelf, maar de gekozen regiokarakteristiek of historische karakteristiek is de metafoor.

A *Goed erfgoedbeheer als waarde*

De formulering *CBL* is vooral zelf een metafoor. Immers het beeld wordt opgeroepen van landschap 'als boek' en landschap 'als leven' dat gelezen en beschreven kan worden en landschap 'als verleden' waarvoor ook een toekomst is weggelegd. De kracht van de metafoor ligt in de associaties en verbeelding die besloten zijn in onze westerse cultuur en daarom gedeeld worden door brede lagen in de samenleving. De metafoor heeft –net als *fuzzy concepts*– de potentie om te binden *(Bloemers 2003)* en is erop gericht een waarde uit te dragen. Zonder enige specifieke regionale toepassing of invulling, wordt de gekozen formule een vehikel voor het Belvedere-gedachtegoed. In het kader van het NWO-Stimuleringsprogramma wordt gevraagd naar gebiedsgerichte toepassingen en daarmee wordt het gebruik van de metafoor in een wetenschappelijk perspectief geplaatst. De metafoor verandert hierdoor impliciet in een *wetenschappelijk concept*, waarvan het domein beschreven is in de Conceptuele Grondslagen. Het domein is dat van wetenschap, beleid en publiek. Een theorie, methode en definitie ontbreken echter, waardoor problemen ontstaan rondom de wetenschappelijkheid. Het concept van de CBL is nog steeds gericht op het uitdragen van een waarde, te vergelijken met een concept als 'mensenrechten' of het 'groene hart'. De omvorming naar een wetenschappelijk kader staat op gespannen voet met het doel van een *bindend concept*. Op het moment van definiëring zal het concept niet meer alle partijen binden, het is dan immers duidelijk geworden wat het begrip allemaal NIET is. Het is dan ook zeer de vraag of de CBL anders gedefinieerd moet worden dan de metafoor die erop gericht is draagvlak te verkrijgen voor een gemeenschappelijke waarde op het gebied van erfgoedbeheer in relatie tot het ruimtebeleid. Het lijkt erop of bij de gebiedsgerichte studies deze gemeenschappelijke waarde (goed erfgoedbeheer) vertaald moet worden naar een specifieke (wetenschappelijke) waardering van regionale landschappen waarin zovele waardevolle elementen aanwezig zijn. De biografie wordt instrumentatie voor waardering van het archeologisch-historisch landschap ten behoeve van de externe integratie. De metafoor *biografie* ontwikkelt zich in de externe integratie misschien wel meer tot een *proces* van waardering door de verschillende actoren, daar waar het voor de interne integratie een *verhaal* op papier is.

B *Methode voor mentaliteitsgeschiedenis*

In de inleiding van het geciteerde artikel van Kopytoff over het gebruik van het concept *biografie* verwijst deze naar een uitspraak van de antropoloog Margaret Mead. Zij stelt dat als men vraagt naar wat een succesvolle loopbaan is, men snel inzicht krijgt in de cultuur die men bestudeert. Uit de benadering van Kopytoff

blijkt dat hij –net als Mead– geïnteresseerd is in de (transformerende) waardetoekenning die aan objecten gegeven worden in wisselende contexten. Deze transformatie speelt zich in een beperkte looptijd –de duur van een mensenleven– af. De beschreven levensloop dient als middel om de vinger achter betekenissen te leggen als onderdeel van een cultuur die men wil bestuderen. Kolen en Roymans introduceerden deze benadering in de archeologie *(Kolen 1993, Roymans 1995)*. Zij kiezen daarmee voor een mentaliteitsgeschiedenis voor het archeologisch-historisch landschap. In praktijkvoorbeelden gaat het dan feitelijk niet om betekenistransformatie van landschappen, maar van individuele complextypen, zoals een urnenveld of een wegennet als landschapselement. In de Conceptuele Grondslagen wordt in dit verband verwezen naar het begrip Genius Loci. In de toelichting staat dat een dergelijke analyse voor het gehele landschap ook te ingewikkeld zou zijn *(Hidding, Kolen en Spek 2001, 43–4)*. Het problematische hier ligt mijns inziens niet zozeer in de complexiteit als wel in de zienswijze dat landschap –naar Kopytoff– een object is.[10] Een landschapselement is nog wel als object te definiëren.
Over de methodiek van de biografie worden verschillende toelichtingen gegeven. Bij de beschrijving van de biografie van de urnenvelden noemt Roymans het gebruik van andere disciplines, te weten geschiedenis en volkenkunde *(Roymans 1995, 3–4)*. Hier wordt beschreven van welke datasets gebruikt worden. De 'culturele biografie' van het landschap wordt als analytische methode gepresenteerd. Maar hóe de datasets gebruikt en gecombineerd worden en waarom juist deze en geen andere geselecteerd zijn wordt verder niet duidelijk. De methode van deze biografie lijkt het chronologisch geordend verslag waaraan Ankersmit refereert (zie boven) van gebeurtenissen of in dit geval transformerende betekenissen – in Roymans' woorden 'van ideologische- en sociale dimensies van het landschap' bekeken vanuit meerdere discplines.

In een recentere publicatie wordt de methodiek van de biografie op een andere wijze omschreven. Het gaat om het tonen van verschillende perspectieven, die belangen, standpunten en denkwijze van verschillende groepen vertegenwoordigen in plaats van één enkel verhaal gericht op een objectieve weergave van de geschiedenis. Het gaat om de combinatie van verschillende disciplines en een lange termijn perspectief *(Van der Heyden et al. 2003, 90–1)*. Even verder in het artikel staat dat 'dé biografie' van het landschap ontstaat door synthese van kleinere afzonderlijke biografieën, zoals die van het wegenpatroon, nederzettingen, beekdalen en gebouwen *(Van der Heyden et al. 2003, 97)*. Deze formulering, 'dé biografie', lijkt in tegenspraak met eerdere uitgangspunten uit het artikel. Hieruit blijkt dat de auteurs kennelijk toch streven naar één enkele en objectieve geschiedenis, ook al bestaat deze uit meerdere perspectieven. De biografie heeft in deze interpretatie vooral betrekking op de keuze van het onderzoeksonderwerp, namelijk de geschiedenis van betekenissen en zienswijzen in een lange termijn-

10) Zie ook de reactie van Barbara Bender op Roymans' artikel over de urnenvelden. B. Bender, 1995: Contentious landscapes, *Archaeological Dialogues* 2, 25–28.

perspectief. Dat voor dit onderwerp meer en andere gegevens nodig zijn dan die gangbaar zijn in de archeologie is overtuigend. De verzamelwijze, waardering en selectie van datasets worden niet toegelicht. De analysemethode voor de 'kleine biografie' dat wil zeggen op het niveau van de landschapselementen ontbreekt, net als de wijze waarop de kleine biografieën onderling verbonden worden tot één groot geheel. De methodiek in uitgewerkte voorbeelden van de biografie blijft mijns inziens onhelder, met name op het punt van de selectie van verhaalelementen.

c Metafoor als historische methode

Hayden White introduceerde met zijn *Tropics of discours (White 1978)* de metafoor in geschiedenis. Hij vond veel navolging, onder andere door Ankersmit zelf. Hij stelt dat de historische werkelijkheid niet een externe realiteit is maar een wijze van codificeren of definiëren van die werkelijkheid, een perceptie *(Ankersmit 1996, 54)*. We zijn ons echter niet bewust van zo'n werkelijkheidsconceptie. Stijlfiguren die de historicus hanteert in zijn tekst zijn bepalend voor de verdere uitwerking. White relateert perceptie daarmee direct aan taal. Hij kent aan historische tekst een figuratief karakter toe door te betogen dat het historisch verhaal in wezen metaforisch is, associatief. De metafoor en het historische verhaal geven aan hoe we de werkelijkheid moeten denken, maar beschrijven deze niet. Naast de metafoor bestaan nog drie andere stijlfguren, te weten de synecdoche, de metonymie en de ironie. De metafoor vergelijkt de essentie van een onderwerp met iets wat buiten dat onderwerp ligt ('het leven is een pijpkaneel'), de synecdoche vindt deze essentie binnen dat onderwerp. Een voorbeeld hiervan is Marx' uitspraak dat alle geschiedenis, geschiedenis van de klassenstrijd is *(Ankersmit 1996, 55–6)*. De klassenstrijd is immers onderdeel van geschiedenis. De metonymie is karakteristiek voor de ordening van vreemd geordende gegevens. De manier waarop het verleden geordend wordt in historische teksten, volgens White, is metonymisch, want voor de historische werkelijkheid zijn deze indelingen vreemd en komen ze zo niet voor. De ironie, tenslotte, leidt tot een inzicht dat iedere historische uitspraak het in zich heeft om het tegendeel te bewijzen en daarom een voorlopig karakter heeft. De stijlfiguren zijn formele principes voor de selectie, het ordenen van het materiaal en de kennis van het verleden. De vorm bepaalt de inhoud en de historicus kiest de stijlfguur.

Indien de regiokarakteristiek –en niet de biografie zelf– gedefinieerd wordt als metafoor, betekent dit dat deze feitelijk bepalend wordt voor de selectie van de onderdelen (cultuurhistorische elementen) van het verhaal. Hier nu ligt een vertrekpunt voor de methodiek van de biografie, voor zover het gaat om verantwoorden van verhalenvertellen. De schrijver kiest een (culturele) identiteit van het gebied, in het geval van het Oer-IJ estuarium bijvoorbeeld 'de strijd met het water'/'leven met water'/'dynamiek door water'. Dit betekent echter geenszins dat alle cultuurhistorisch waardevolle elementen die niets met water te maken hebben dan maar niet beschermd hoeven te worden. De gekozen karakteristiek hoeft niet per se een representatieve weergave op te leveren van de voorraad cul-

tuurhistorische waarden die het beschermen waard zijn. Het niveau van de *superstructuur* leent zich slecht voor politieke oordeelsvorming op het niveau van individuele terreinen/objecten. Voor een goede praktijkaansluiting tussen de wetenschap en beleid is een heldere vraag richting wetenschap onontbeerlijk. Is er data nodig, ammunitie of een idee *(Hoppe 2002, 28)*?

Met de metafoor terug naar de opgave

Er lijken zich twee lijnen te onderscheiden die analoog lopen met de scheiding tussen interne en externe integratie. Voor de externe integratie gaat het vooral om draagvlak voor 'goed erfgoedbeheer' als waarde. De biografie van het landschap, met of zonder specifieke regionale invulling, staat voor die waarde.
Analoog aan het concept 'culturele planologie' kan de CBL gezien worden als een *proces*, omdat het gaat om het inbrengen van een algemene waarde in het planologisch proces dat partijen moet gaan binden. In die zin is het sectoroverschrijdend.
De CBL voor de interne integratie leidt tot een *verhaal* over de regiokarakteristiek van het archeologisch-historisch landschap, al dan niet gericht op mentaliteitsgeschiedenis. Als een verhaal, analoog aan de historische narratio, wetenschappelijk te verantwoorden moet zijn dan biedt de metafoor als historische methode een oplossing. Uit de opgave blijkt, dat de CBL dient om **onze eigen waardering** van de cultuurhistorische relicten in landschappelijke context te communiceren, zodanig dat er draagvlak ontstaat bij het publiek en het tot instandhouding leidt bij beleid. Er is een zogenaamde *emic/etic* verwarring opgetreden in de adaptatie van het biografieconcept naar Kopytoff. Het gaat niet meer om het onderwerp van studie uit het verleden, maar het gaat om het perspectief en waardetoekenning van de biograaf in onze eigen tijd. De veronderstelde (theoretische) relatie tussen levensloop en waardering zoals Mead die bedoelde valt daarmee weg, zonder dat er andere expliciete vooronderstelling voor terugkomt. Het is zondermeer duidelijk dat de waardering en selectie van de verhaalelementen onze –misschien persoonlijke en impliciete– waardering reflecteren van het archeologisch-historisch landschap, waarvan we slechts delen (denken te) kennen. De vraag dringt zich op wat onze waardering dan over ons zegt. Voor de CBL in het BBO-programma zijn de antwoorden mogelijk te vinden in de doelstelling. Vanwege de beoogde draagvlakvergroting en instandhouding wordt haast vanzelf waarde toegekend aan communicatieve en belevingsaspecten en lijkt het dat minder belang gehecht wordt aan de boodschap van intrinsieke waarde. Deze waardering ligt daarvoor misschien wel te veel te in het domein van de beroepsgroep die niet tot de doelgroep behoort.

Discussie: *kennisoverdracht en belangenbehartiging*

De CBL kan in iedergeval gedefinieerd worden als *'fuzzy concept'* of metafoor gericht op het uitdragen van de waarde 'goed erfgoedbeheer'. Met dit concept spreekt de wetenschapper mee op het beleidsterrein van erfgoedbeheer in de volle breedte (het systeem-functionele debat en het ethisch-ideologische debat). In een regionale uitwerking zal echter gebruik gemaakt moeten worden van data, methode en definitie.

De geschiedtheorie biedt goede aanknopingspunten voor een methodiek van de CBL. Maar als gekozen wordt voor bijvoorbeeld de *narratio* of de *metafoor* via het constructivisme, dan heeft dat onmiddellijk consequenties voor waardering en selectie van de onderdelen die meedoen aan het verhaal. Bij de narratio zal gezocht moeten worden naar een samenhang in de vorm van een causaal verband. Als een zodanig verband niet gevonden wordt, maar bijvoorbeeld geleund wordt op chronologie als context, dan is er meer sprake van een (onvolledige) opsomming zonder verklaarde verantwoording. Bij het constructivisme loert het 'gevaar' van de *rondleiding door het landschap* dat al dan niet verward wordt met een historisch verhaal.
Bij de metafoor is de stijlfiguur en de historicus die de stijlfiguur kiest bepalend voor de selectie. De vorm bepaalt de inhoud. Zowel de narratio als de metafoor lenen zich bij uitstek voor kennisoverdracht vanwege de aansprekende en toegankelijke, talige verbeelding.
Er blijft echter een fiks probleem bestaan als van de biografie vereist wordt dat deze tot beleidsbeïnvloeding leidt op het niveau van het probleemoplossende debat, zoals die gevoerd wordt rondom de selectie van cultuurhistorische waarden. Immers de selectie van de onderdelen die het verhaal moeten gaan vormen kunnen a priori niet de cultuurhistorische waarden van een regio 'dekken'. Het verhaal is niet representatief voor de voorraad cultuurhistorie in een regio, maar karakteriseert een bepaalde episode of fenomeen naar een persoonlijk inzicht. Een metafoor zal onevenredige aandacht vragen voor een beperkte groep en het overgrote merendeel achterstellen. De persoonlijke keuze van de (cultuur)historicus zal het selectiebeleid van een (provinciale of gemeentelijke) overheid op een manier beïnvloeden die naar verwachting zich slecht verhoudt met de brede taak die de overheid heeft als rentmeester van het cultureel erfgoed. Een aansluiting op andere beleidsniveau's is denkbaar, bijvoorbeeld die van het doelvindende debat, waar in een project rechtvaardiging gevonden moet worden voor een alternatieve doelstelling, of de twee lijnen die behoren bij het beleid in de volle breedte.
De definitie en de doelstelling van het biografieconcept hangen nauw samen zoals uit het bovenstaande blijkt. Voor de wetenschappelijke opgave is het belangrijk te weten of men de biografie ziet als chronologie, als rondleiding of als historisch verhaal. Indien de belangenbehartiging in een directe vorm, zoals de selectie van cultuurhistorische waarden, tot de doelstelling blijft behoren dan zal de biografie een representatieve weergave van de cultuurhistorische rijkdom van een regio moeten leveren. Die zal direct ten koste gaan van de 'kracht' van het verhaal.
Het gaat erom te kiezen en te bepalen. Het verdient mijns inziens sterk de voorkeur de lijn te kiezen van kennisoverdracht –via een metafoor– en te streven naar reflectie bij beleidsmakers en publiek dat cultuurhistorie van belang is en zorg behoeft (zie boven voor het systeem-functionele debat en het ethisch-ideologische debat). Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van een krachtig verhaal (*superstructuur*). Een directe beïnvloeding van de biografie op het monumentenbe-

leid op het niveau van uitvoeringsprogramma's laat zich niet verenigen met de ontwerpeis van dat 'krachtige' verhaal. Voor dat doel kan beter gezocht worden in het vlak van de *infrastructuur*, naar de bouwstenen die onderdeel uitmaken van de cultuurhistorische rijkdom en benoemd zijn na een toetsbare (en herhaalbare!) analyse. Los, van deze inhoudelijke discussie is het de mening van de auteur dat de rol van belangenbehartiging voor de wetenschap grote risico's met zich meebrengt vanwege het verlies van waardevrijheid[11] en onafhankelijkheid. Juist in een pleitbezorgersmodel zal een wetenschapper zich kritisch moet opstellen naar beleid en politiek en aanleiding geven tot dialoog.

11) Hier wordt niet bedoeld dat wetenschap objectief is. Wetenschap zou niet-politiek moeten optreden.

LITERATUUR

Ankersmit, F.R., 1976: *Denken over geschiedenis,* Groningen

Ankersmit, F.R., 1996: *De spiegel van het verleden. Exploraties 1: Geschiedtheorie,* Groningen

Bloemers, J.H.F./M. Wijnen (eds), 2001: *Bodemarchief in Behoud en Ontwikkeling. De conceptuele grondslagen,* NWO Den Haag

Bloemers, J.H.F., 2003: *Op weg naar een duurzaam archeologisch-historisch landschap in 2015?*, inaugurele rede, Universiteit van Amsterdam

Gerritsen, F.A.,1999: To buil and to abandon. The cultural biography of the late prehistoric houses and farmsteads in the southern Netherlands, *Archaeological Dialogues 6,* 78–114

Goldstein L.J., 1976: *Historical knowing,* Austin

Heyden, C. van der, et al., 2003: Brabant van Bronstijd tot Belvedere. De biografie van het Brabantse zandlandschap, in: *Brabants Heem 55*, 3, 89–101

Hidding M./J. Kolen/Th. Spek, 2001: De biografie van het landschap. Ontwerp voor een inter- en multidisciplinaire benadering van de landschapsgeschiedenis en het cultureel erfgoed, in: Bloemers J.H.F./M. Wijnen (eds), *Bodemarchief in Behoud en Ontwikkeling. De conceptuele grondslagen,* NWO Den Haag

Hoppe, R., 2002: Van flipperkast naar grensverkeer. Veranderende visies op de relatie tussen wetenschap en beleid, in: *AWT-achtergrondstudie 25*, Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid, Twente

Kolen, J., 1993: *The Cultural Biography of the Landscape: A re-appraisal of history,* lezing gepresenteerd tijdens TAG in Durham

Kopytoff, I., 1986: The cultural biography of things: commodization as process, in: A. Appadurai (red.), *The social life of things,* Cambridge, 64–91

Lange, S./E. Besselsen/H. van Londen, 2004: Het Oer-IJ estuarium. Archeologische Kennisinventarisatie (AKI), *AAC-publicaties 12*, Universiteit van Amsterdam

Roymans, N.G.A.M., 1995, The cultural biography of urnfields and the long-term history of a mythical landscape, in: *Archaeological Dialogues* 1995, 1, 2–25

Tress B./G. Tress/A. van der Valk/G. Fry (eds), 2003: *Interdisciplinary and Transdisciplinary Landscape Studies: Potential and Limitations,* Wageningen

Oakeshott, M., 1933: *Experience and its modes,* London

Offenberg, G., 2003: *Broekpolder, een archeologisch monument op een VINEX-locatie,* Provincie Noord-Holland, Haarlem

White, H.V., 1978: *Tropics of discourse,* Baltimore